

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG LEGUTÓBBI DÖNTÉSEIBŐL

27/2001. (VI. 29.) AB HATÁROZAT – A HIVATÁSOS ÁLLOMÁNYÚ ÉS SZERZŐDÉSES JOGVISZONYÚ KATONÁK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE

Alkotmány 70/A. § (1) bekezdés – a hátrányos megkülönböztetés tilalma

Az ügy alapjául egy a Veszprémi Munkaügyi Bíróság előtt folyó per szolgált. Az ügyben eljáró bíró – mivel úgy ítélte meg, hogy a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) a szolgálati jogviszony megszűnésének szabályozásában különbséget tesz a hivatásos állományban, illetve a szerződéses jogviszonyban lévő katonák között – a per tárgyalásának felfüggesztése mellett indítványozta az Alkotmánybíróság eljárását.

Az ügy előadója Bagi István alkotmánybíró volt.

A Hszt. 53. §-a állapítja meg – mind a hivatásos állományban, mind a szerződéses jogviszonyban lévők-re vonatkozóan – a szolgálati viszony megszűnésének eseteit. Ezek között szerepel a felmentés is, melyre vonatkozóan azonban a Hszt. számos, a munkavállaló katonát védő (garanciális) megszorítást is előír. Ezzel szemben a Hszt. 230. § c) pontja, csupán a szerződéses jogviszonyban lévők-re vonatkozóan, lehetővé teszi a szerződés felbontását is – anélkül azonban, hogy a felmentésre vonatkozó megszorítások (garanciák) érvényesülését előírná. Ennek következtében a munkáltatói jogkör gyakorló eljáró belátása szerint dönt arról, hogy a szerződéses katona jogviszonyát felmentéssel vagy a szerződés felbontásával szünteti meg. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az eltérő garanciák között, ez hátrányosan, ésszerű indok nélkül különböztetnek a hivatásos állományban és a szerződéses jogviszonyban lévő katonák között, ezért a szerződés felbontására vonatkozó rendelkezést megsemmisítette, valamint kizárta a folyamatban levő perben való alkalmazhatóságát.

31/2001. (VII. 11.) AB HATÁROZAT AZ APEH-RENDŐRSÉG ÜGYE

Alkotmány 2. § (1) bekezdés – jogállamiság, jogbiztonság

Alkotmány 40/A. § (2) bekezdés – a jelenlévő országgyűlés

si képviselők minősített többségének követelménye a rendőrségi és nemzetbiztonsági törvények elfogadásához

4/1990. (III. 4.) AB határozat

4/1993. (II. 12.) AB határozat

1/1999. (II. 24.) AB határozat

Az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal egyes feladatairól szóló 1998. évi XCIII. törvény (Atv.) vizsgált rendelkezései utalást tartalmaztak a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvénynek (Rtv.) egyes, a titkos információgyűjtés módjára vonatkozó rendelkezéseire. Az indítványozók álláspontja szerint e megoldás azért alkotmányellenes, mert egy egyszerű szótöbbséggel elfogadott törvény (Atv.) minősített szótöbbséghez kötött törvényből (Rtv.) vesz át rendelkezéseket.

Az ügy előadója Holló András alkotmánybíró volt.

1. Az Alkotmánybíróság – korábbi határozatai alapján – megállapította, hogy a minősített (kétharmados) szótöbbség funkciója az, hogy az adott döntés az országgyűlési képviselők közötti széles körű egyetértéssel nyugodjon (konszenzuskényszer). A felmerült alkotmányossági kérdés megítéléséhez ennek alapján azt kellett megvizsgálni, hogy a konszenzus igénye az adott tárgykörben mire vonatkozott. Ez a konkrét ügyben annak vizsgálatát igényli, hogy a rendőrségi és nemzetbiztonsági törvények koncepciójának melyek a lényegi elemei. Az Alkotmánybíróság az érintett törvények áttekintése alapján megállapította, hogy a titkos információgyűjtés mind a nemzetbiztonsági törvény (1995. évi CXXV. tv.), mind az Rtv. koncepciójának lényeges eleme.

2. Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban megállapította, hogy a kétharmados törvények módosítása egy másik, egyszerű többséggel elfogadható törvény megalkotásával alkotmányosan nem kerülhető meg. Jelen határozatában az Alkotmánybíróság ezt az elvet kiterjesztette a felmerült alkotmányossági problémára is: a kétharmados megkerülésének alkotmányos tilalma ugyanúgy vonatkozik az „áttemelés” egyes eseteire is. E követelmény a minősített többségű törvény koncepciójának lényeges elemeire (tartalmára) terjed ki.

3. Vonatkoztatva e követelményeket a konkrét ügyre, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a törvényhozó az Atv.-be az Rtv. által a rendőrség „működése” körében meghatározott szabályokat (a rendőrség működésével szorosan összefüggő titkos infor-

mációgyűjtést), tehát az Rtv. szabályozási koncepciójának lényeges elemeit vette át – egyszerű többséggel. Ezért az átvétel sérti az alkotmány 40/A. § (2) bekezdését. Ráadásul – érvelt a többségi határozat – az Atv. e megoldással – közvetve – kiterjeszti az Rtv. szervezeti hatályát, ezáltal is sértve a minősített többség alkotmányos követelményét.

4. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a törvényhozó által választott megoldás sérti az alkotmány 2. (1) bekezdésében foglalt jogbiztonságot is, mivel a kétharmadoság, a kiemelt törvényhozási tárgy értelmezése mintegy relativizálódik, és elveszti garanciális jellegét.

5. Az alkotmányellenesség az Alkotmánybíróság szerint tehát formai okok alapján áll fenn. Az indoklás megjegyzi, hogy az a törvényhozói cél, hogy az adóbűncselekmények hatékony felderítése érdekében az APEH rendelkezze bizonyos titkos eszközökkel és módszerekkel, önmagában alkotmányossági szempontból nem kifogásolható.

Mindezen érvek alapján az Alkotmánybíróság a választott jogalkotói eljárást – és ennek következtében az érintett rendelkezéseket – alkotmányellenesnek ítélte, és azokat 2002. december 31-i hatállyal megsemmisítette.

6. A határozathoz Erdei Árpád és Harmathy Attila alkotmánybíró csatolt egy-egy különvéleményt, melyekhez további három alkotmánybíró csatlakozott. A különvélemények szerint a támadott rendelkezések nem alkotmányellenesek, ezért az indítványokat az Alkotmánybíróságnak el kellett volna utasítania. A két különvélemény hasonlóan érvel: a minősített többség követelménye nem valamely törvényhozási tárgyra vonatkozik, hanem csak az alkotmányban tételesen megjelölt törvényre. Jelen esetben az alkotmány 40/A. § (2) bekezdése a rendőrség mint szervezet tekintetében állapítja meg a kétharmados szavazattöbbséghez kötöttséget, ami csupán a rendőrségnek az alkotmányban megállapított kizárólagos hatáskörei esetében követel meg minden esetben minősített többséget. A vizsgált rendelkezések az APEH számára nyomozati hatásköröket adnak, amelyek azonban nem kizárólagos rendőrségi hatáskörök: a Be. több szervezetet is megjelöl mint nyomozó hatóságot. Az, hogy az APEH esetében a hatáskörök telepítése egy másik, történetesen az Rtv.-re utaló szabállyal

történt, bevett jogtechnikai megoldás, alkotmányossági aggályt nem vet fel. Miként nem vet fel alkotmányellenességet – fejtik ki a különvéleményeket megfogalmazó alkotmánybírák – a támadott eljárás a jogbiztonság tekintetében sem.

33/2001. (VII. 11.) AB HATÁROZAT – A KIZÁRÁS A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Alkotmány 57. § (1) bekezdés – az igazságos tárgyalás és a bíróság pártatlansága („fegyverek egyenlősége”)

Alkotmány 57. § (3) bekezdés – a védelem joga
25/1991. (V. 18.) AB határozat
6/1998. (III. 11.) AB határozat

Az ügy alapja a Nógrád Megyei Bíróság büntetőügyben hozott végzése elleni alkotmányjogi panasz volt. Az indítványozó kifogásolta, hogy a Be. 42. § (4) bekezdése alapján a másodfokú bíróság (például elfogultsági kifogás elbírálása során) a kizárási eljárásban a döntés előtt csak az ügyész nyilatkozatát köteles beszerezni, a terheltét nem.

Az ügy előadója Strausz János alkotmánybíró volt.

1. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a támadott rendelkezés sérti a „fegyverek egyenlőségének elvét, ugyanis az ügyésznek többletjogokat biztosít. A kizárás tárgyában a Be. 42. § (4) bekezdése előírja az ügyész nyilatkozatának kötelező beszerzését, a terheltét azonban nem. Sőt az ügyészi indítványnak a terhelt részére való kézbesítését sem írja elő, így a terhelt a kizárási és kijelölési eljárásról az esetek többségében csak utólag szerezhet tudomást; észrevételeit stb. a döntés előtt a másodfokú bírósággal nincs módjában közölni. A Be. támadott rendelkezése ezért sérti a bíróság előtti egyenlőségre, a védelem jogaira és a pártatlan bíráskodásra vonatkozó alapjogokat, ezért azt az Alkotmánybíróság megsemmisítette.

2. Az Alkotmánybíróság mindazonáltal nem látta szükségesnek, illetve célszerűnek, hogy az alkotmányellenes rendelkezés alkalmazhatóságát a konkrét ügyben – visszamenőleges hatállyal – kizárja. Az Alkotmánybíróság ugyanis nem talált megállapíthatónak az indítványozó oldalán olyan különösen fontos érdeket, amely ezt indokolná.